

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ ЗА ПОЗОВАМИ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКІ ФЕДЕРАЦІЇ

**ЗЛЕПКО Назар Іванович - аспірант, кафедра господарського права,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого**

<https://orcid.org/0009-0007-2160-7724>

УДК 341.485+347.45+341.9(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/NP.2024.1.28>

Вступ. У статті висвітлюються ключові аспекти розгляду господарськими судами України категорії спорів про відшкодування шкоди внаслідок збройної агресії російської федерації. В умовах воєнного стану дослідження виокремлює правові аспекти захисту прав юридичних осіб, які зазнали збитків від воєнних дій. Опрацьовано нормативну базу для визначення поняття «держава-агресор» у контексті міжнародного права, а також висвітлено проблемні питання, що виникають при подачі позовів та їх розгляді в суді.

Мета дослідження. Комплексний аналіз судового захисту прав юридичних осіб від дій держави-агресора, з акцентом на ролі Республіки Білорусь у воєнній агресії. Важливим аспектом є оцінка впливу правового режиму воєнного стану на господарське судочинство та встановлення обсягу майнової шкоди, завданої внаслідок агресії.

Методологія. Аналіз нормативно-правових актів, рішень господарських судів, а також інтерпретація міжнародних норм, що стосуються визначення держави-агресора та її відповідальності за збройну агресію. Застосування порівняльного аналізу дозволило висвітлити проблематику в контексті міжнародного досвіду.

Результати дослідження вказують на низку проблем при розгляді таких спорів, зокрема складнощі з ідентифікацією держави-агресора, доведенням причинно-наслідкового зв'язку між збройною агресією та майновою шкодою, а також проблеми з виконанням судових рішень у цих справах. Виявлено необхідність удосконален-

ня національного законодавства для ефективного захисту прав постраждалих юридичних осіб.

Висновки підкреслюють важливість подальшого розвитку правової бази та механізмів захисту юридичних осіб в умовах збройної агресії. Автором вказано на необхідність міжнародної підтримки та кооперації для врегулювання відносин з державою-агресором, з метою ефективного відшкодування збитків. Окреслено перспективи майбутніх досліджень, які повинні зосередитись на розробці конкретних рекомендацій для вдосконалення судової практики та законодавства в контексті відшкодування шкоди, завданої збройною агресією. Звернено увагу на важливість врахування міжнародного досвіду та практик інших країн, що мають схожі виклики, для забезпечення ефективного захисту майнових прав юридичних осіб у воєнний час. Значна увага приділяється необхідності зміцнення механізмів міжнародної юстиції та використання міжнародних судових інстанцій для стягнення збитків із держави-агресора, у тому числі через застосування принципів міжнародної відповідальності держав за незаконні акти. Підкреслено роль наукового співтовариства у формуванні єдиної правової позиції та стратегії захисту інтересів постраждалих від збройної агресії, що включає не лише правові, а й економічні аспекти відновлення справедливості та компенсації збитків.

Ключові слова: правовий режим воєнного стану, екстраординарний період функціонування суспільно-економічного життя, збройна агресія, держава-агресор, відшкодування шкоди завданої збройною агресією.

Постановка проблеми

Для всебічного аналізу проблеми позовів юридичних осіб до російської федерації про відшкодування шкоди завданої збройною агресією, необхідно здійснити правову кваліфікацію дій агресора в контексті міжнародно-правового аспекту цього питання.

Також це дослідження буде не повним без визначення ролі Республіки Білорусь в акті збройної агресії. Хоча проаналізовані відкриті дані (ЄДРСР) не містять інформації про розгляд категорії спорів, де відповідачем є Республіка Білорусь, проте існують позови білоруських юридичних осіб (чи українських юридичних осіб, у яких єдиним учасником є білоруська юридична особа відносно якої Україною застосовано санкції) про невиконання зобов'язань господарюючими суб'єктами України. Ідентифікація Республіки Білорусь як агресора дає судам України при розгляді цих справ можливість оцінити ситуацію під іншим кутом зору, а саме, що юридична особа, яка належить державі, що вчинила акт агресії по відношенню до України, посилається на порушення норм цивільного законодавства України та просить застосувати до відповідача передбачений державою примус за порушення норм цивільного законодавства (невиконання відповідачем свого зобов'язання) після здійсненого акту агресії. Вставлення судом того факту, що порушення виконання зобов'язання перебуває у причинно-наслідковому зв'язку з агресією, до якої причетний позивач чи єдиний учасник позивача має всі підстави схилити розсуд суду до того, що ніхто не має права скористатися на свою користь наслідками збройної агресії.

Військові зіткнення між російськими та українськими збройними силами є міжнародним збройним конфліктом, який регулюється міжнародними гуманітарними конвенціями (насамперед чотирма Женевськими конвенціями 1949 року та першим додатковим протоколом до неї 1977 року (Протокол I), Гаазькими конвенціями 1907 року, що регулюють засоби та методи ведення війни), а також загальноприйнятими нормами міжнародного гуманітарного права. І Україна, і Росія є сторонами Женевських конвенцій 1949 року та Протоколу I

[1]. Дещо інша міжнародно-правова кваліфікація подій на Донбасі і в Криму в період з 2014 року. На початку подій на території Донецької та Луганської областей Російська Федерація здійснювала загальний контроль над так званими організованими збройними формуваннями «ЛНР/ДНР». Офіс Прокурора Міжнародного кримінального суду зробив висновок про подвійну кваліфікацію конфлікту: на Донбасі мав місце неміжнародний збройний конфлікт, починаючи з 30 квітня 2014 року. Пізніше, приблизно з 14 липня 2014 року, до нього доєднався міжнародний збройний конфлікт. Кваліфікація ситуації в Криму більш однозначна, наявний стан окупації, тобто міжнародний збройний конфлікт, адже у цьому випадку окупантом може бути лише суверенний суб'єкт міжнародного права – держава. Стаття 2, що є однаковою у всіх Женевських Конвенцій 1949 року, говорить: «Конвенції також застосовуються в усіх випадках часткової або повної окупації території Високої Договірної Сторони, навіть якщо цій окупації не чиниться жодний збройний опір». Зазначена кваліфікація відображена у звітах офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду [2, 25-26].

Що стосується Республіки Білорусь, то відповідно до інформації, опублікованої 12 січня 2024 року на офіційному сайті Посольства України в Республіці Білорусь, 24 лютого 2022 р. РФ здійснила віроломну агресію проти України, використавши для здійснення масштабної наступальної операції територію, повітряний простір та воєнну інфраструктуру Республіки Білорусь. Упродовж 2022 р. Республіка Білорусь продовжувала надавати територію, повітряний простір та інфраструктуру для здійснення російською авіацією ракетно-артилерійських та авіаційних ударів по території України [3].

Згідно з нормами міжнародного права, зокрема пункту 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй, розділу I Декларації про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, ухваленій 24 жовтня 1970 року Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2625 (XXV), статті 5 Резо-

люції 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року "Визначення агресії", статей 5, 6, 7, 8 та 8-біс Статуту Міжнародного кримінального суду, збройна агресія Російської Федерації проти України є тяжким міжнародним злочином і його скоєння має наслідком міжнародно-правову відповідальність [4].

У свою чергу, крім загального визначення агресії, п. f ст. 3 Резолюції 3314 містить і перелік дій, які незалежно від оголошення війни кваліфікуються як акт агресії, зокрема, дія держави, що дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для вчинення акту агресії проти третьої держави [5].

Таким чином, наявні правові підстави вважати Республіку Білорусь державою-агресором. Тільки надавши повну відповідь на ключове запитання «хто є агресором з точки зору міжнародного права?», можливо детально дослідити природу відшкодування шкоди, завданої збройною агресією та особливості розгляду господарськими судами цих спорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

З початку повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію України певні аспекти цієї теми є предметом багатьох публічних дискусій здебільшого представників судової влади та адвокатів на полях круглих столів та форумів. Що стосується наукових пошуків та приватних досліджень стосовно цього питання, то аналізом проблематики займались Василенко Л.П., Бучинська А.Й., Писарєва Е.А., Войцеховська Х.В., Клименко О.М., Мамчур Л.В., Ярош С.І. та інші. Проте автори не деталізують компонент розгляду цих спорів відносно суб'єкта звернення з позовом, а саме: позивача – юридичної особи.

Мета статті полягає в аналізі правової позиції юридичних осіб при розгляді господарськими судами України позовів до російської федерації про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією в період дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження

Відносно судового захисту прав суб'єктів господарювання, то перш за все варто зазначити, що навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану робота судів не може бути припинена, тобто не може бути обмежено конституційне право особи на судовий захист.

Правовий режим воєнного стану вніс свої корективи в роботу судів України, не тільки в деякі процесуальні інститути шляхом нормотворення, а й щодо діяльності судів загалом. Не залишилась осторонь воєнного вторгнення і Рада суддів України, яка 02.03.2022 року на своєму сайті опублікувала «Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану» [6], яку господарські суди використовують під час організації своєї роботи.

Безпосередньо, що стосується власне особливостей розгляду спорів за позовами юридичних осіб про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації, то перше, з чим стикаються як позивачі, так і суд – це надсилання позовної заяви з додатками та належне повідомлення відповідача про дату, час та місце розгляду справи.

До повномасштабної військової агресії російської федерації проти України порядок передачі судових та позасудових документів для вручення на території Російської Федерації регулювався Угодою про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, до якої Україна приєдналася 19.12.1992 [7], шляхом направлення доручення компетентному суду або іншому органу російської федерації. Україна вийшла з цієї угоди відповідно до Закону України «Про вихід з Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності» від 12.01.2023 № 2855-IX [8].

Згідно з листом Міністерства юстиції України від 21.03.2022 №25814/12.1.1/32-22 «Щодо забезпечення виконання міжнародних договорів України у період воєнного стану» з урахуванням норм звичаєвого права щодо припинення застосування міжнародних договорів державами в період вій-

ського конфлікту між ними, рекомендується не здійснювати будь-яке листування, що стосується співробітництва з установами Російської Федерації на підставі міжнародних договорів України з питань міжнародно-правових відносин та правового співробітництва у цивільних справах та у галузі міжнародного приватного права [9].

Крім того, у зв'язку з агресією з боку російської федерації та введенням воєнного стану АТ «Укрпошта» з 24.02.2022 р. припинило обмін міжнародними поштовими відправленнями та поштовими переказами з російської федерації.

Відповідно до заяви МЗС України щодо розриву дипломатичних відносин з російської федерації від 24.02.2022 р. Україна заявила про розрив дипломатичних відносин з Росією без розриву консульських відносин, відповідно до статті 2 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 року [10]. Також згідно з листом МЗС від 13.10.2022 № 72/11-612/1-81401 повідомлено, що після письмового повідомлення російській стороні про рішення української сторони розірвати дипломатичні відносини, встановлені Протоколом про встановлення дипломатичних відносин між Україною і російською федерацією, здійсненим у м. Мінську 14 лютого 1992 року, зазначений міжнародний договір припинив свою дію 24 лютого 2022 року [11].

Втім, за змістом статей 2, 4 Закону України Про доступ до судових рішень кожен має право на доступ до судових рішень у порядку, визначеному цим Законом. Судові рішення є відкритими та підлягають оприлюдненню в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення і підписання. Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України [12]. Таким чином, відповідач (російська федерація) не позбавлений права та можливості ознайомитись, зокрема, з ухвалами суду під час розгляду справи у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Також непоодинокі випадки в судовій практиці, коли позивачі самостійно надсилають копії ухвал господарського суду на

адреси посольств російської федерації в іноземних країнах, а суд інформує відповідача про наявне провадження шляхом надсилання ухвал на електронну пошту Міністерства юстиції російської федерації, оголошеннями на офіційному веб-сайті «Судової влади» та шляхом надсилання ухвал на адресу посольства відповідача в Україні.

Наступною особливістю розгляду даних спорів є поширення судового імунітету Російської Федерації на спірні правовідносини. Відповідно до ч.1 ст.79 Закону України «Про міжнародне приватне право» пред'явлення позову до іноземної держави, залучення іноземної держави до участі у справі як відповідача або третьої особи, накладення арешту на майно, яке належить іноземній державі та знаходиться на території України, застосування щодо такого майна інших засобів забезпечення позову і звернення стягнення на таке майно можуть бути допущені лише за згодою компетентних органів відповідної держави, якщо інше не передбачено міжнародним договором України або законом України. Частиною 4 ст.79 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено, що у тих випадках, коли в порушення норм міжнародного права Україні, її майну або представникам в іноземній державі не забезпечується такий же судовий імунітет, який згідно з частинами першою та другою цієї статті забезпечується іноземним державам, їх майну та представникам в Україні, Кабінетом Міністрів України може бути вжито до цієї держави, її майна відповідних заходів, дозволених міжнародним правом, якщо тільки заходів дипломатичного характеру не достатньо для врегулювання наслідків зазначеного порушення норм міжнародного права [13]. Отже, Закон України «Про міжнародне приватне право» встановлює судовий імунітет щодо іноземної держави за відсутності згоди компетентних органів відповідної держави на залучення її до участі у справі у національному суді іншої держави.

Однак, згідно з правовими висновками, викладеними Верховним Судом України у постанові від 18.05.2022 р. в справі № 428/11673/19, загальновідомо (тобто таке, що не потребує доказування – частина третя статті 82 ЦПК України), що російська феде-

рація відкидає визнання будь-якої відповідальності за свою протиправну військову діяльність в Україні, включаючи не тільки повномасштабну збройну агресію, але і будь-яку участь своїх збройних сил у військових діях у Донецькій та Луганській областях з 2014 року. Не існує жодної розумної підстави припустити, що порушене право позивача, за захистом якого він звернувся до українського суду, могло б бути захищене шляхом подання позову до суду, у якому б російська федерація не користувалася судовим імунітетом, тобто до суду російської федерації.

Таким чином, звернення позивача до українського суду є єдиним розумно доступним засобом захисту права, позбавлення якого означало б позбавлення такого права взагалі, тобто заперечувало б саму сутність такого права.

Звернення до українського суду є єдиним ефективним засобом судового захисту порушених прав та законних інтересів позивача. Наразі відсутні будь-які механізми або інші міждержавні домовленості між Україною та російської федерації щодо відшкодування збитків фізичним та юридичним особам, завданих внаслідок дій військової агресії Російської Федерації на території України.

За таких обставин, застосування судового імунітету Російської Федерації (зокрема, частини першої статті 79 Закону України «Про міжнародне приватне право») не буде узгоджуватися із обов'язком України як держави і суду, зокрема, забезпечити реалізацію права позивача на справедливий суд. З огляду на відсутність інших ефективних засобів судового захисту порушеного права позивача, застосування судового імунітету Російської Федерації буде порушенням самої сутності права на справедливий суд. Також, зважаючи на військову агресію російської федерації, якою порушується державний суверенітет України, застосування судового імунітету Російської Федерації буде непропорційним до своєї мети.

Також у цій постанові Верховний Суд зробив наступні концептуальні висновки: судовий імунітет російської федерації не застосовується з огляду на звичаєве між-

народне право, кодифіковане в Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності (2004); підтримання імунітету Російської Федерації є несумісним із міжнародно-правовими зобов'язаннями України у сфері боротьби з тероризмом; судовий імунітет російської федерації не підлягає застосуванню з огляду на порушення російської федерації державного суверенітету України, а отже, не є здійсненням російської федерації своїх суверенних прав, що охороняються судовим імунітетом [14].

Ще однією особливістю, на яку слід звернути увагу, є встановлення дійсного розміру заявлених збитків. Як правило, належними та достовірними доказами на підтвердження дійсного розміру збитків, завданих позивачу внаслідок протиправних дій відповідача, використовуються висновки експертів. Це є вагомим перешкодою для позивача, оскільки доступ до майна, яке знаходиться на тимчасово окупованій території утруднений, а подекуди взагалі неможливий.

Також обов'язковою умовою притягнення відповідача до відповідальності за завдану шкоду є встановлення протиправності його дій відповідно до положень застосованого матеріального закону. Оскільки в силу положень національного законодавства України та міжнародних договорів, як частини українського національного законодавства, дії російської федерації за своєю суттю є актом збройної агресії по відношенню до України то будь-які дії відповідача з метою реалізації такої агресії є протиправними. Таким чином, встановлення протиправності дій російської федерації не викликає труднощів.

Крім зазначеного вище, позивачу необхідно довести належними та допустимими доказами причинний зв'язок між втратою і пошкодженням його майна та збройною агресією російської федерації проти України.

Висновки із цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі

Як свідчить історичний досвід, будь-який екстраординарний період функціонування суспільно-економічного життя має свій початок і кінець. Війна в цьому випад-

ку не є винятком. Збройна агресія повинна мати свої наслідки для агресора, у тому числі й економічні.

Держава є специфічним суб'єктом правовідносин та особливим суб'єктом відповідальності. Держава є відповідальним суб'єктом з ліквідації майнових наслідків неправомірних дій органів держави. Саме тому вона зобов'язана виконати свій суб'єктивний обов'язок з відновлення порушеної майнової сфери потерпілого.

Відповідно до Гаазької Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі 1907 (що набрала чинності для України 24.08.1991 р.) договірні держави видають своїм сухопутним військам накази, які відповідають Положенню про закони і звичаї війни на суходолі. Воююча сторона, яка порушує норми зазначеного Положення, підлягає відповідальності у формі відшкодування збитків, якщо для цього є підстави. Вона є відповідальною за всі дії, вчинені особами, які входять до складу її збройних сил [15].

Отже, стягнення відповідних збитків має здійснюватись із держави в цілому, за рахунок усіх наявних у неї активів, зокрема і майна підрозділів специфічного апарату держави, який реалізує її функції, у тому числі як державних органів, так і інших підприємств, організацій, установ, які реалізують відповідні державні функції, незважаючи, який конкретно її підрозділ заподіяв шкоду.

За таких умов, пред'явлення позовних вимог до агресора, як до держави в цілому, не лише відповідає положенням матеріального закону, але є ефективним способом захисту прав юридичних осіб, яким завдано шкоди збройною агресією.

Перспективи майбутніх досліджень особливостей розгляду спорів юридичних осіб про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації, може охоплювати проблематику виконання рішень у цих спорах, як завершальну стадію судового провадження.

Також важливим напрямком подальших досліджень є особливості розгляду спорів, де учасниками справи є юридичні особи як Російської Федерації, так і Республіки Білорусь, або товариства, єдиним засновником

яких є юридична особа держави агресора. В цьому аспекті доцільно провести розвідку щодо застосування господарськими судами однієї з різновидів доктрини «зняття корпоративної вуалі» (piercing/lifting the corporate veil) – доктрину «єдиної особи» (single entity doctrine).

Література

1. Росія, Україна та міжнародне право: про окупацію, збройний конфлікт та права людини. (2022, April 25). Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/uk/news/2022/04/25/russia-ukraine-international-law-occupation-armed-conflict-and-human-rights> (дата звернення: 02.03.2023).

2. Громовенко К. В., Грушко М. В., Мануїлова К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник. Одеса : Юридика, 2023. 132 с.

3. *Політичні відносини між Україною та Республікою Білорусь*. (n.d.). Posolstvo Ukrainy v Respublitsi Bilorus. Retrieved February 26, 2024, from <https://belarus.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/346-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-bilorussyu>

4. *Про Заяву Верховної Ради України “Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків.”* (n.d.). Official Website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/337-19?lang=en#Text>

5. Library, D. H. (n.d.). *Research Guides: UN General Assembly Resolutions Tables: 29th Session (1974-1975)*. Research.un.org. <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/29>

6. Рекомендації Ради суддів України щодо роботи судів в умовах воєнного стану від 02.03.2022. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (дата звернення: 29.07.2023).

7. *Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text

8. *Про вихід з Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2855-20#Text>

9. *СЕДАСКОД*. (n.d.). Retrieved March 2, 2024, from <https://npu.km.ua/files/docs/2022-03-21-MJ-Konv.pdf>

10. Заява МЗС України щодо розриву дипломатичних відносин з Російської федерації, 24.02.2022, <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodorozrivu-diplomaticnih-vidnosin-z-rosijskoju-federacijeyu>

11. *Щодо припинення дії міжнародного договору*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8140321-22#Text>

12. *Про доступ до судових рішень*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>

13. *Про міжнародне приватне право*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

14. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. (n.d.). [Reyestr.court.gov.ua](https://reyestr.court.gov.ua). Retrieved March 2, 2024, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635313>

15. *IV Конвенція про закони і звичай війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичай війни на суходолі*. (n.d.). Офіційний вебпортал парламенту України. Retrieved March 2, 2024, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

References

1. Russia, Ukraine, and International Law: On Occupation, Armed Conflict, and Human Rights. (2022, April 25). Human Rights Watch. URL: <https://www.hrw.org/uk/news/2022/04/25/russia-ukraine-international-law-occupation-armed-conflict-and-human-rights> (accessed on: 02.03.2023) (in Ukrainian).

2. Hromovenko K.V., Hrushko M.V., Manuilova K.V. International Legal Regulation of Armed Conflicts: A Teaching and Methodological Manual. Odesa: Yuridika, 2023. 132 p. (in Ukrainian).

3. Political Relations between Ukraine and the Republic of Belarus. (n.d.). Embassy of Ukraine in the Republic of Belarus. Retrieved February 26, 2024, from <https://belarus.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/346-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-bilorussyu> (in Ukrainian).

4. On the Statement of the Verkhovna Rada of Ukraine «On Repelling the Armed Aggression of the Russian Federation and

Overcoming its Consequences.» (n.d.). Official Website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/337-19?lang=en#Text> (in Ukrainian).

5. Library, D.H. (n.d.). Research Guides: UN General Assembly Resolutions Tables: 29th Session (1974-1975). [Research.un.org](https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/29). <https://research.un.org/en/docs/ga/quick/regular/29> (in Ukrainian).

6. Recommendations of the Council of Judges of Ukraine on the Operation of Courts during Martial Law dated 02.03.2022. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukrayini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu> (accessed on: 29.07.2023) (in Ukrainian).

7. Agreement on the Procedure for Settling Disputes Related to Economic Activity. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text (in Ukrainian).

8. On Withdrawal from the Agreement on the Procedure for Settling Disputes Related to Economic Activity. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2855-20#Text> (in Ukrainian).

9. ASCOD SED. (n.d.). Retrieved March 2, 2024, from <https://npu.km.ua/files/docs/2022-03-21-MJ-Konv.pdf> (in Ukrainian).

10. Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on the Severance of Diplomatic Relations with the Russian Federation, 24.02.2022, <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodorozrivu-diplomaticnih-vidnosin-z-rosijskoju-federacijeyu> (in Ukrainian).

11. On the Termination of an International Treaty. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8140321-22#Text> (in Ukrainian).

12. On Access to Court Decisions. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (in Ukrainian).

13. On International Private Law. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (in Ukrainian).

14. Unified State Register of Court Decisions. (n.d.). [Reyestr.court.gov.ua](https://reyestr.court.gov.ua).

Retrieved March 2, 2024, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635313> (in Ukrainian).

15. IV Convention Respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulation concerning the Laws and Customs of War on Land. (n.d.). Official Web Portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved March 2, 2024, from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (in Ukrainian).

Nazar Zlepko,

*Postgraduate Department of Economic Law,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv,
Ukraine, <https://orcid.org/0009-0007-2160-7724>*

**PECULIARITIES OF CONSIDERATION
OF DISPUTES ON CLAIMS OF LEGAL
ENTITIES FOR COMPENSATION FOR
DAMAGE CAUSED BY THE ARMED
AGGRESSION OF THE RUSSIAN
FEDERATION**

Introduction. The article highlights the key aspects of consideration by the economic courts of Ukraine of the category of disputes on compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation. In the context of martial law, the study highlights the legal aspects of protecting the rights of legal entities that have suffered losses as a result of military operations. The author analyses the regulatory framework for defining the concept of «aggressor state» in the context of international law and highlights the problematic issues arising in the course of filing claims and their consideration in court.

The purpose of the study. The purpose of the study is to provide a comprehensive analysis of judicial protection of the rights of legal entities against the actions of the aggressor State, with a focus on the role of the Republic of Belarus in military aggression. An important aspect is the assessment of the impact of the martial law regime on commercial proceedings and the determination of the amount of property damage caused by the aggression.

Methodology. Analysis of legal acts, decisions of commercial courts, as well as interpretation of international norms relating to the definition of the aggressor state and its responsibility for

armed aggression. The use of comparative analysis made it possible to highlight the issues in the context of international experience.

The results of the study point to a number of problems in considering such disputes, including difficulties in identifying the aggressor State, proving the causal link between armed aggression and property damage, and problems with the enforcement of court decisions in these cases. The author identifies the need to improve national legislation to effectively protect the rights of affected legal entities.

The conclusions emphasise the importance of further development of the legal framework and mechanisms for protection of legal entities in the context of armed aggression. The author points out the need for international support and cooperation to regulate relations with the aggressor State with a view to effective compensation for damages. Prospects for future research are outlined, which should focus on developing specific recommendations for improving judicial practice and legislation in the context of compensation for damage caused by armed aggression. Attention is drawn to the importance of taking into account international experience and practices of other countries with similar challenges to ensure effective protection of property rights of legal entities in wartime. Considerable attention is paid to the need to strengthen the mechanisms of international justice and the use of international courts to recover damages from the aggressor state, including through the application of the principles of international responsibility of states for illegal acts. The author emphasises the role of the scientific community in forming a unified legal position and strategy for protecting the interests of victims of armed aggression, which includes not only legal but also economic aspects of restoring justice and compensation for damages.

Keywords: legal regime of martial law, extraordinary period of functioning of social and economic life, armed aggression, aggressor state, compensation for damage caused by armed aggression.